

Partij voor de Dieren

Jaarverslag 2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Campagne Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen	4
Campagne Tweede Kamerverkiezingen	7
Acties en evenementen	10
Opleidingen	12
Congressen	13
Werkgroepen en afdelingen	15
Partijbureau	16
Partijbestuur	17
Integriteit	18
Volksvertegenwoordigers	19
Tweede Kamer	20
Eerste Kamer	22
Provinciale Staten	23
Gemeenteraden	24
Waterschappen	25
Europees Parlement	26
Tot slot	27

Vastbesloten om te blijven strijden voor een leefbare Aarde

2023 stond in het teken van verkiezingen. Eerst de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen in maart. Door de val van het kabinet in de zomer kwamen er in november verkiezingen voor de Tweede Kamer.

De verkiezingen voor de provincies en waterschappen waren succesvol. De Partij voor de Dieren won in de helft van de provincies. In de waterschappen steeg de PvdD van 17 naar 37 zetels. In 2 waterschappen kwam de partij zelfs nieuw binnen met 3 zetels. In de Eerste Kamer behouden we onze 3 zetels.

In november behaalden we 3 zetels in de Tweede Kamer. We zijn vastbesloten om ons diepgroene geluid te laten horen en te blijven strijden voor een leefbare Aarde. Gelukkig zijn veel mensen dat met ons eens. We zijn gegroeid naar bijna 30.000 leden!

Campagne Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen

In 2023 deden we in alle provincies en in 16 waterschappen mee aan de verkiezingen. In 9 waterschappen deden we dit jaar voor het eerst mee: Aa en Maas, De Dommel, Drents Overijsselse Delta, Hollands Noorderkwartier, Hollandse Delta, Limburg, Scheldestromen, Schieland en de Krimpenerwaard en Vallei en Veluwe. In Amstel, Gooi en Vecht, Brabantse Delta, De Stichtse Rijnlanden, Delfland, Fryslân, Rijnland en Rivierenland deden we al eerder mee. Ons land worstelt met een stikstofcrisis, een biodiversiteitscrisis, een klimaatcrisis, een wooncrisis, een watercrisis en een energiecrisis. De campagneslogan luidde daarom: Je kunt nu nog kiezen!

Geen bijen, geen voedsel

Tijdens de campagne onthulden we ons megaspandoek met daarop de Nederlandse vlag en de tekst 'Geen bijen, geen voedsel'. Bijen zijn onmisbaar: ze bestuiven gewassen. Zonder bijen kunnen veel gewassen niet groeien. Op veel akkers wordt tegenwoordig altijd maar één soort gewas verbouwd, vaak besproeid met agressieve bestrijdingsmiddelen. Hierdoor gaan veel bijen en andere insecten dood en neemt de biodiversiteit af. Dit brengt bestuiving in gevaar. Ons spandoek was een tegengeluid tegen de omgekeerde vlaggen-spandoeken van boeren, die vaak door de druk van grote agro-multinationals gedwongen worden tot monocultuur, schaalvergroting en gifgebruik.

Het spandoek stond op ons eigen stuk land langs de A73 bij Maasbracht, dat we in 2021 kochten na een woudfunding. Naast het spandoek plaatsten we een gloednieuw bijenhotel.

Na alle positieve reacties op het megaspandoek konden geïnteresseerden op veler verzoek een eigen miniversie van het spandoek bestellen. Dit was een groot succes en snel uitverkocht. Overal door het land hingen 'Geen bijen, geen voedsel'-spandoeken!

Campagneactiviteiten

Partijleider Esther Ouwehand trapte samen met onze leden de campagne af in de Brabanthallen in Den Bosch. Tijdens de aftrap presenteerde ze het Manifest voor het Platteland. Meer boeren, meer natuur, gezondheid op 1 en wonen voor iedereen. Dat is de kern van het manifest, ons antwoord op de omgekeerde vlag.

De Partij voor de Dieren wil minstens 75 procent minder koeien, varkens, kippen en andere landbouwdieren, een natuurvriendelijke landbouw zonder gif en het bevrijden van de boer uit de klem van de agro-industrie.

Door het hele land organiseerden lokale campagne-teams en actieve leden veel activiteiten. Er waren filmvertoningen van de films *Nederland onder water*, *Wolf en Cow*. Actieve leden kwamen in actie met clean-ups. En geïnteresseerden konden bij elkaar komen tijdens politieke cafés.

Campagnemateriaal

Leden kregen de campagneposters en -flyers thuisgestuurd. De posters waren beschikbaar in verschillende versies, met de teksten: Je kunt nu nog kiezen, Houd [provincie] groen, Laat de natuur niet stikken, Dieren kunnen niet kiezen jij wel, Politieke klimaatverandering in [provincie], Kies Partij voor de Dieren. Onze actieve leden hielden door het hele land flyeracties.

Het verkiezingsprogramma voor zowel de Provinciale Staten als de waterschappen was behalve in het Nederlands ook in het Engels te lezen. Daarnaast waren er versies in gewone taal, gebarentaal en om te luisteren. Uiteraard had elke deelnemende provincie en waterschap een eigen lokaal programma.

Ons megaspandoek langs de A73 bij Maasbracht

JE KUNT NU NOG KIEZEN

Kies Partij voor de Dieren

GELDERLAND, JE KUNT NU NOG KIEZEN

Ons land worstelt met een stikstofcrisis, een biodiversiteitscrisis, een klimaatcrisis, een wooncrisis, een watercrisis en een energiecrisis.

De tijd dringt om de opmenging van de problemen kunnen we samen oplossen. Maar niet zelf. De politieke macht van de landbouworganisaties, de watercrisis veroorzaakt. Daarom moeten we keuzes maken. Hoe te kiezen?

Je kunt kiezen voor een toekomst die binnen de draagkracht valt de Aarde blijft.

Je kunt kiezen voor meer natuur en meer dieren. Je kunt kiezen voor een fitter toekomst voor de volgende generaties. Jouw stem doet ertoe op 15 maart!

KIES 15 MAART PARTIJ VOOR DE DIEREN

Wij kiezen veel meer afkeer van de huidige keuzes.

Alleen door minder dieren te gebruiken in de vee-voedstuf, kunnen we de stikstofcrisis echt aanpakken. Minder dieren = minder vee-voedstuf betekent dat het grondoppervlak dat we landelijk kunnen geven aan de natuur. Maar ook water ruimte voor biodiversiteit, groene woestijnen. En die bereikt die hulp om uit het veld te komen voor natuurontwikkeling en natuur, die we ook kunnen bestuderen zijn.

Hou je vast aan je idealen. Gelderland, je kunt nu nog kiezen! Kies 15 maart! Partij voor de Dieren.

KIES 15 MAART PARTIJ VOOR DE DIEREN

Veel besluiten in de provincie gaan over dieren, natuur en milieu. Je kunt kiezen voor:

- Minder dieren in de Gelderse vee-voedstuf. Behouden met maximaal 20%.
- Minder natuur. Behouden de biodiversiteit. Verlang natuurgebieden, help dieren met overleven.
- Klimaatbestendig Gelderland. Bevestig bescherming van natuur en hulp bij energieovergang.
- Bevat de natuur, groen bouwen: voor een duurzame toekomst.
- Een klein en klein budget. Wat laten dieren in het veld met? De voor 15 maart in Gelderland.

Een stem voor de Partij voor de Dieren in Gelderland is ook een stem voor de Dieren, voor de natuur, voor een beter en mooier Gelderland.

Scan de QR code voor meer informatie of kijk op: partijvoordieren.nl/waterschap2023

Partij voor de Dieren

WATER IS VAN LEVENSBELANG VOOR ELKE FORM VAN LEVEN

Dankzij water zijn er allerlei prachtige eco-systemen, vol planten en dieren. Maar het gaat niet goed met het water in ons land. We hebben zelfs de slechtste waterkwaliteit van Europa.

Als het niet goed gaat met het water, dan gaat het ook niet goed met de natuur, met de dieren en met ons. En met ons moet met het water leren werken, in plaats van ertoe.

De meeste geliefde tijd door klimaatverandering van een lange tijd, dat betekent dat de watercrisis in Nederland is een van de grootste problemen op. Door klimaatverandering zijn er lange tijden met droogte. Dieren worden slecht voedsel en gaan uitbreiden. Tegelijkertijd dalen we dieren, dieren.

Als ons water schoon is kan de natuur gezond blijven. We kunnen ervoor zorgen dat planten en dieren niet meer uitbreiden, en dat water niet meer stroomt met ons. Dit is een van de grootste problemen op. Door klimaatverandering zijn er lange tijden met droogte. Dieren worden slecht voedsel en gaan uitbreiden. Tegelijkertijd dalen we dieren, dieren.

KIES 15 MAART PARTIJ VOOR DE DIEREN IN WATERSCHAP DELFLAND

Natuurlijk water. Het waterpomp moet worden voor een en trachten.

Waterkwaliteit. Zuivering van de grondwater. Het is een van de grootste problemen op. Door klimaatverandering zijn er lange tijden met droogte. Dieren worden slecht voedsel en gaan uitbreiden. Tegelijkertijd dalen we dieren, dieren.

KIES 15 MAART PARTIJ VOOR DE DIEREN

Veel besluiten in het waterschap gaan over dieren, natuur en milieu. Je kunt kiezen voor:

- Natuurlijk water. Het waterpomp moet worden voor een en trachten.
- Waterkwaliteit. Zuivering van de grondwater. Het is een van de grootste problemen op. Door klimaatverandering zijn er lange tijden met droogte. Dieren worden slecht voedsel en gaan uitbreiden. Tegelijkertijd dalen we dieren, dieren.
- Bevat de natuur, groen bouwen: voor een duurzame toekomst.
- Een klein en klein budget. Wat laten dieren in het veld met? De voor 15 maart in Gelderland.

KIES 15 MAART OOK IN JOUW PROVINCIE PARTIJ VOOR DE DIEREN

Scan de QR code voor meer informatie of kijk op: partijvoordieren.nl/waterschap2023

Partij voor de Dieren

Poster Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen

Flyers Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen

Esther Ouwehand met spandoek bij boerderij Eko-Logisch

Campagne

Tweede Kamerverkiezingen

Vanwege de val van het kabinet hadden we dit jaar nóg een keer verkiezingen, namelijk voor de Tweede Kamer. Dankzij de enorme inzet van alle partijmedewerkers, volksvertegenwoordigers, actieve leden en het campagne team hebben we in korte tijd een mooie campagne neergezet! Onze boodschap luidde: Keer het tij! Voor de dieren, het klimaat, de natuur en het milieu. Om een betere en gezondere wereld dichterbij te brengen.

Campagneactiviteiten

Campagneaftrap

Op zondag 15 oktober traptten we onze verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer af in Het Oude Magazijn in Amersfoort. Lijsttrekker Esther Ouwehand nam de leden mee in de campagneboodschap en slogan: Keer het tij. Ook een aantal andere kandidaat-Kamerleden stelde zich voor. Tenslotte werd de middag muzikaal begeleid door singer-songwriter Maria Kraaijkamp. De campagne-aftrap was een groot succes!

Daarnaast lanceerden we tijdens de aftrap een Manifest voor voortbestaanszekerheid: een routekaart naar een betere toekomst.

Interview Esther Ouwehand met Leon Verdonschot
Schrijver en presentator Leon Verdonschot interviewde Esther Ouwehand in het Tolhuis in Amsterdam.

Leden en geïnteresseerden konden vragen insturen en na afloop op de foto met Esther tijdens de borrel. Zangeres en songwriter LAKSHMI voorzag de avond van muziek. Ook was het interview live te volgen op ons YouTube-kanaal.

Debatten en acties

Door heel het land kwamen onze kandidaten in actie tijdens debatten en media-optredens. Ook waren we zichtbaar tijdens demonstraties, zowel bij landelijke zoals het Woonprotest in Den Haag en de Mars voor Klimaat en Rechtvaardigheid in Amsterdam, als bij lokale protesten.

Campagnemateriaal

Leden kregen de posters en 2 flyers door de brievenbus. Eén poster met een foto van lijsttrekker Esther Ouwehand en één poster met woeste golven. Beiden straalden ze onze krachtige boodschap uit: Keer het tij! De Partij voor de Dieren houdt dieren, natuur en milieu op de politieke agenda. We trekken andere partijen de groene kant op. De Partij voor de Dieren doet wat nodig is.

Ons verkiezingsprogramma ‘Een wereld te herwinnen’ was behalve in het Nederlands ook te lezen in het Engels. Daarnaast waren er versies in gewone taal, gebarentaal en om te luisteren.

Campagnewebsite en sociale media

Zowel voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten en waterschappen als voor de Tweede Kamer zijn speciale campagnewebsites gemaakt. Bezoekers kregen meteen onze belangrijkste speerpunten te zien en konden gemakkelijk doorklikken naar ons verkiezingsprogramma, kandidaten, onze campagne-video, de campagne-agenda en info over hoe je zelf kunt helpen met campagnevoeren. Onze sociale mediakanalen stonden ook volop in het teken van de verkiezingen. We deelden dagelijks over onze speerpunten, kandidaten, acties en debatten. Omdat we tijdens campagnes extra veel publieksvragen ontvangen in de mail en op sociale media, hielpen bij beide campagnes een team van enthousiaste vrijwilligers om alle vragen te beantwoorden.

Campagneaftrap

Interviewavond met Leon Verdonschot en Esther Ouwehand

PvdD Noord-Holland in actie

Campagneaftrap

Posters Tweede Kamerverkiezingen

Flyer Tweede Kamerverkiezingen

Acties en evenementen

Mars voor Klimaat en Rechtvaardigheid

Op 12 november liep de Partij voor de Dieren mee met de Mars voor Klimaat en Rechtvaardigheid in Amsterdam. Het was de grootste klimaatmars ooit in Nederland. 85.000 mensen gingen de straat op voor het klimaat. Namens de partij liepen veel leden en geïnteresseerden mee. Ook onze (kandidaat)-Kamerleden waren erbij. Op het podium op het Museumplein riep partijleider Esther Ouwehand op om het tij te keren.

Pride Walk

Op 22 juli liep de Partij voor de Dieren met een grote groep partijgenoten mee met de Pride Walk in Amsterdam. We demonstreerden voor de rechten van LHBTQIAP+-personen wereldwijd. Tegelijkertijd vierden we de liefde en diversiteit. Peter Nicolai (Eerste Kamerlid), Ines Kostić (fractievoorzitter Provinciale Staten Noord-Holland) en Xenia Minnaert (voorzitter jongerenorganisatie PINK!) waren er ook bij.

Meldpunt Hittestress

De Partij voor de Dieren strijdt al jaren tegen hittestress bij dieren in de vee-industrie. Volgens de wet moeten dieren beschermd worden tegen slechte weersomstandigheden. Maar in de praktijk zien we nog steeds geen oplossingen voor al die dieren in de snikhete wei, stallen en transportwagens. Daarom openden we deze zomer een meldpunt. We kregen 385 meldingen binnen.

Meer acties in het hele land

Naast deze acties en demonstraties is er door onze actieve leden en volksvertegenwoordigers nog veel meer actiegevoerd door het hele land. We stonden een jaar na het begin van de oorlog stil bij de situatie in Oekraïne. We liepen mee met de Grote Mars Tegen Dierproeven. We vroegen aandacht voor de wooncrisis tijdens het Woonprotest. Er werd 40 kilometer gelopen tijdens de Nacht van de Vluchteling om geld in te zamelen voor acute noodhulp aan mensen op de vlucht. En ons Meldpunt Vuurwerkoverlast was ook dit jaar online om in kaart te brengen waar en hoeveel (geluids-)overlast en afval er wordt veroorzaakt door vuurwerk. Er werden dit jaar 15.163 meldingen gedaan.

Klimaatmars

Pride Walk

Woonprotest

Pride Walk

Opleidingen

In 2023 hebben we weer geïnvesteerd in actieve partijleden. Dat is belangrijk, want als partij kunnen we niet zonder de inzet van actieve leden. Veel trainingen in 2023 waren gericht op de verkiezingen. Maar in 2023 vond ook de 4e jaargang van de Kickstart plaats. Deelnemers maken tijdens de Kickstart uitgebreid kennis met het gedachtegoed en de manier van politiek bedrijven die onze partij kenmerkt. Het is een stevige start als actief lid van de partij. Dit jaar hadden we de meeste deelnemers tot nu toe.

Provinciale Staten en waterschapsverkiezingen

Hooggeplaatste kandidaten kregen trainingen over expressieve politiek en debatteren. Ook werd er voor hen een Kennisdag georganiseerd. Alle kandidaten op de lijst kregen trainingen over debatteren in verkiezingstijd en het starten van een nieuwe (waterschaps-)fractie.

Ter voorbereiding op de campagne kregen actieve leden flyertraining en handvatten voor het organiseren van acties en events. Ook werden er trainingen georganiseerd over social media voor actieve leden en PvdD-accountbeheerders en over het maken van video's. Deze handvatten, met allerlei (praktische) info, zijn nog steeds beschikbaar voor alle fracties.

Tweede Kamerverkiezingen

Voor de hooggeplaatste kandidaten werd 2 keer een trainingsweekend georganiseerd om hen klaar te stomen voor de campagne. Hier kregen zij trainingen in onder andere storytelling, debatbijdragen schrijven, debatteren en media.

Actieve leden konden een flyertraining volgen. Hierbij ontvingen zij een flyerbadge.

Online leeromgeving

De leeromgeving blijven we ontwikkelen en professionaliseren, zodat dit platform zo breed mogelijk kan worden ingezet. Zo zijn er sinds kort 2 modules die standaard voor al onze gebruikers beschikbaar zijn, met die modules kun je kennismaken met onze partij en onze idealen (de modules vind je [hier](#)). Verder blijven we onze afdelingen en provinciale werkgroepen via de leeromgeving ondersteunen. Er is nu bijvoorbeeld een speciale module voor nieuwe afdelingsbestuurders.

Sinds juni hebben al onze volksvertegenwoordigers en bestuurders (wethouders) toegang tot de portfoliowebsite. Hier kunnen ze hun eigen persoonlijke database samenstellen, portfolio's maken en informatie delen en uitwisselen. Ze kunnen er bijhouden wat ze als volksvertegenwoordiger doen én bereiken. Dit kan worden geïllustreerd met video's, afbeeldingen en bestanden. Leden die op een hoge plek voor de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer solliciteerden konden hun portfolio delen met de kandidatencommissie. De commissie kreeg zo een mooi beeld van de ervaring en (politieke) bijdragen van de kandidaten.

Congressen

In 2023 zijn er 3 congressen voor de leden georganiseerd.

In juni vond het 36e congres plaats in de ReeHorst in Ede. Er waren zo'n 600 leden aanwezig. Tijdens dit congres werd teruggeblikt op de succesvolle Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen. Daarnaast was er een bijzondere gastspreker. Kan de natuur rechten krijgen? Jessica den Outer nam de leden mee aan de hand van haar nieuwe boek 'Rechten voor de natuur'. Partijleider Esther Ouwehand sloot de dag af met een inspirerende [speech](#).

In september vond het 37e partijcongres plaats. Ditmaal in de Brabanthallen in 's-Hertogenbosch. Er waren bijna 1600 leden aanwezig. De grootste opkomst voor een PvdD-congres tot nu toe. Het congres stond in het teken van de vervroegde Tweede Kamerverkiezingen op 22 november 2023. Er werd gestemd over de kandidatenlijst. Ook werd er een nieuw bestuur benoemd tot het voorjaarscongres in 2024.

Lijsttrekker en fractievoorzitter Esther Ouwehand kondigde in haar [speech](#) aan zich tijdelijk terug te trekken tijdens het onderzoek naar meldingen over integriteitsschendingen. De behandeling van het verkiezingsprogramma en de amendementen werd door tijdsgebrek uitgesteld. Het congres stemde daarom in met een extra onlinecongres.

Tijdens het onlinecongres op 8 oktober werden de amendementen behandeld en werd het verkiezingsprogramma vastgesteld.

36e congres in Ede

37e congres in Den Bosch

Werkgroepen en afdelingen

Enthousiaste vrijwilligers die zich inzetten om de Partij voor de Dieren nog meer bekendheid te geven, onze idealen uit te dragen en ons diepgroene geluid te laten horen zijn een belangrijk onderdeel van de partij. In alle provincies zijn leden actief in afdelingen of werkgroepen. In verkiezingstijd voeren zij campagne: ze helpen onder andere met flyereren en posters plakken.

Ook daarbuiten organiseren zij regelmatig acties en evenementen, zoals lezingen, politieke cafés, workshops, filmavonden of zwerfvuil opruimacties. Er zijn in totaal 8 afdelingen met een gekozen afdelingsbestuur: Drenthe, Friesland, Gelderland, Groningen, Noord-Brabant, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Onder deze afdelingen vallen meerdere lokale werkgroepen. In de 4 provincies zonder afdeling is een provinciale werkgroep actief: Flevoland, Limburg, Overijssel en Zeeland.

PvdD Alkmaar voert campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen

Partijbureau

In 2023 organiseerde het partijbureau weer verschillende acties en activiteiten voor leden. Dit jaar stond in het teken van verkiezingen. In maart waren de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen en in november, na de val van het kabinet, waren er nieuwe Tweede Kamerverkiezingen. Hiervoor organiseerde het partijbureau dit jaar 2 ledencongressen en een onlinecongres.

Ook gingen we dit jaar door met onze woudfunding om de achteruitgang van de Nederlandse natuur tegen te gaan. In Nispen in Noord-Brabant kochten we vorig jaar voormalige landbouwgrond vrij om hier nieuwe natuur te creëren. Dit jaar is het eerste deel van maar liefst 3 hectare volledig geadopteerd. Daarom startten we met deel 2: de aankoop en het ter adoptie aanbieden van de volgende 3 hectare. In totaal willen we in dit gebied ruim 111.000 m2 landbouwgrond omzetten naar natuur.

Medewerkers van het partijbureau beantwoordden in 2023 weer vele duizenden telefoontjes, e-mails, brieven en vragen via sociale media zoals Facebook, X, Instagram, YouTube, LinkedIn, Signal, Telegram en WhatsApp. Sociale media zijn een belangrijk communicatiemiddel voor de Partij voor de Dieren: via de sociale mediakanalen staat de partij dagelijks in contact met leden en potentiële kiezers. Ook worden via sociale media nieuws, video's en campagnes die exclusief voor sociale media gemaakt zijn verspreid.

Het partijbureau zorgt verder voor allerlei ondersteunende zaken, zoals de website, organisatie van congressen, organisatie van opleidingen, deelname aan protestacties, de nieuwsbrieven en het programma waar fracties en afdelingen afbeeldingen voor sociale media volgens de huisstijl kunnen maken. Maar ook alle promotiematerialen zoals spandoeken, Groeiend Verzet-krantjes en flyers worden door het partijbureau verzorgd. In verkiezingstijd is het partijbureau dan ook verantwoordelijk voor alles rondom de campagne.

Daarnaast houdt het partijbureau zich bezig met ledenservice, ledenwerving en ledenadministratie. De jaarlijkse contributie van onze leden is van groot belang voor veel van de activiteiten van de partij: hoe meer middelen, hoe meer we kunnen doen.

Partijbestuur

Het bestuur van de Partij voor de Dieren bestond in 2023 tot 14 september 17.00 uur uit:

- Ruud van der Velden (voorzitter)
- Elze Boshart (secretaris)
- Gerard Kuipers (penningmeester)
- Bart Killestijn (algemeen bestuurslid)
- Marnix van der Werf (algemeen bestuurslid)
- Merel Hendriks (algemeen bestuurslid)
- Hanke Hoogerwerf (algemeen bestuurslid)

Dit bestuur heeft op 14 september 2023 om 17.00 uur ontslag genomen. Op voordracht van de 8 afdelingsbesturen en jongerenorganisatie PINK! hebben 8 leden voorzien in de tussentijdse vacatures (interim-bestuur). Deze 8 leden zijn op het congres van 24 september 2023 benoemd voor de periode tot het voorjaarscongres van 2024. Het bestuur van de Partij voor de Dieren bestond vanaf 24 september 2023 uit:

- Michiel Knol (voorzitter)
- Meike de Boer (vicevoorzitter)
- Paul van Gent (secretaris)
- Guus Beckett (penningmeester)
- Anneline Mook (algemeen bestuurslid)
- Annemarie van Gelder (algemeen bestuurslid)
- Renée Müller (algemeen bestuurslid)
- Sandra Schoenmakers (algemeen bestuurslid)

Het partijbestuur is onder andere verantwoordelijk voor de inhoudelijke voorbereiding van congressen en voor de totstandkoming van verkiezingsprogramma's, kandidatenlijsten en verkiezingscampagnes.

Integriteit

De Partij voor de Dieren vindt het belangrijk dat binnen alle geledingen van de vereniging op een integere manier met elkaar wordt omgegaan en gewerkt. Daarin is geen plaats voor ongewenste omgangsvormen zoals pesten, (seksuele) intimidatie, discriminatie of agressie en geweld. Net zo belangrijk vinden wij het voorkomen van integriteits-schendingen of misstanden binnen de partij en al haar geledingen. De Partij voor de Dieren wil dan ook dat de leden die actief zijn in de vereniging op een veilige manier kwesties kunnen bespreken. Actieve leden kunnen daarvoor een beroep doen op een externe vertrouwenspersoon. Daarnaast zijn er sinds halverwege 2023 ook 2 interne vertrouwenspersonen.

De externe vertrouwenspersoon heeft in 2023 met 13 melders gesproken. Zo nodig werden de melders naar de integriteitssecretaris van de partij of naar mediation/bemiddeling verwezen. De melders hebben zelf een passende keuze gemaakt om tot een oplossing van het probleem te komen.

Actieve leden hebben de mogelijkheid om meldingen van vermoedens van integriteitsschendingen of grensoverschrijdend gedrag te melden. Meldingen komen binnen bij de integriteitssecretaris. Sinds november betreft dit een externe integriteitssecretaris.

De integriteitssecretaris heeft dit jaar 22 meldingen en 15 signalen ontvangen.

De partij is in september in crisis geraakt na meldingen over Esther Ouwehand. Alle meldingen zijn door het bestuur dat half september 2023 is aangetreden, onderzocht. Daarna heeft toetsing door een externe partij plaatsgevonden. Het nieuwe bestuur heeft vervolgens vastgesteld dat van integriteits-schendingen geen sprake is geweest.

Volksvertegenwoordigers

We zijn vertegenwoordigd in de Eerste Kamer (3 zetels), de Tweede Kamer (3 zetels), alle 12 Provinciale Staten (24 zetels), 29 gemeenteraden (62 zetels), 16 waterschappen (37 zetels) en het Europees Parlement (1 zetel). De Partij voor de Dieren heeft in 5 gemeenten een wethouder: Almere, Amersfoort, Arnhem, Den Haag en Groningen en bestuurt sinds dit jaar mee in 2 waterschappen: Amstel, Gooi en Vecht en De Stichtse Rijnlanden.

Provinciale Statenfractie Utrecht

Tweede Kamer

Dit jaar is ons zetelaantal in de Tweede Kamer gehalveerd, we zijn van 6 naar 3 zetels gegaan. Dit betekent dat Eva Akerboom, Frank Wassenberg en Lammert van Raan vanaf december 2023 geen Kamerlid meer zijn. Eva van Esch had eerder al aangegeven niet terug te zullen keren. De 3 huidige zetels zijn voor Esther Ouwehand, Christine Teunissen en voor Ines Kostić die vanaf december nieuw in de Tweede Kamer komt voor de Partij voor de Dieren. De komende 4 jaar gaan zij de strijd voor dier, natuur en milieu volop voortzetten.

De vertrokken Kamerleden zetten we graag nog één keer in het zonnetje. Dit zijn hun grootste successen uit 2023:

Eva van Esch werkte samen met de SP aan het aangenomen voorstel waarbij de regering Chemours aansprakelijk moet stellen voor de kosten van PFAS-vervuiling. Dit volgt op een rechterlijke uitspraak die het bedrijf aansprakelijk stelde voor milieuschade. Het voorstel zorgt ervoor dat Chemours niet alleen op gemeentelijk, maar ook op landelijk niveau moet opdraaien voor de kosten van PFAS-vervuiling. Dit is een doorbraak in de aanpak van grote vervuilers en de bescherming van omwonenden, de natuur en het milieu.

Frank Wassenberg knokte jarenlang voor strengere regels voor dierenbeulen. Hij bereikte dit jaar 3 belangrijke doorbraken. Namelijk een levenslang houdverbod bij ernstige dierenmishandeling. Hogere maximumstraffen voor dierenbeulen. En een verbod op het zelf doden van gehouden zoogdieren. Het aangenomen wetsvoorstel stelt rechters in staat levenslange houd- en gebiedsverboden op te leggen aan daders van extreme dierenmishandeling. Ook worden hogere straffen ingevoerd voor zowel particuliere als bedrijfsmatige dierenhouders. Door deze wijzigingen in de wetgeving kunnen dieren ook beter beschermd worden tegen (brood)fokkers.

Leonie Vestering behaalde nog 2 successen voor de dieren voordat zij haar werk als Kamerlid neerlegde. Door haar voorstel komt er een einde aan de transporten van jonge kalfjes naar Nederland, inclusief die uit Ierland. Het verbod moet kalfjes beschermen en wordt gezien als een belangrijke eerste stap naar duurzame kringlooplandbouw en het verminderen van stikstof- en mestproblemen in Nederland. Ook haar voorstel voor het verplicht stellen van beschuttingsmogelijkheden voor alle weidedieren werd aangenomen.

Met een voorstel van Eva Akerboom boekte de Partij voor de Dieren succes voor bedreigde diersoorten waarop gejaagd wordt. Door ons aangenomen voorstel moeten zij onmiddellijk van de landelijke vrijstellingslijst voor de jacht gehaald worden. Dit betekent een aanzienlijke beperking van de jacht, omdat deze lijst diersoorten bevat waarop het hele jaar door mag worden gejaagd vanwege (risico op) schade.

Lammert van Raan heeft net voor zijn vertrek als Tweede Kamerlid de Wet Strafbaarstelling Ecocide ingediend. Deze wet maakt het op grote schaal beschadigen van ecosystemen strafbaar. Bestuurders van bedrijven kunnen persoonlijk strafrechtelijk vervolgd worden voor handelen of nalaten dat leidt tot ecocide. Het wetsvoorstel introduceert een nieuwe norm in het strafrecht, waarbij ernstige, wijdverspreide, langdurige, of onomkeerbare schade aan het milieu strafbaar wordt gesteld.

Uiteraard deden Esther Ouwehand en Christine Teunissen ook fantastisch werk in de Tweede Kamer. Zo heeft de Tweede Kamer op initiatief van de Partij voor de Dieren het nieuwe Mercosur-verdrag van tafel geveegd. Esther Ouwehand kreeg van een grote meerderheid van de Kamer steun om het desastreuze vrijhandelsverdrag te blokkeren.

Christine Teunissen vroeg aandacht voor belangrijke onderwerpen. Ze sprak zich uit tegen de vlees-, vis- en zuivelindustrie. En haar voorstel over het inzichtelijk maken van de biodiversiteitseffecten van het nieuwe klimaatpakket werd aangenomen.

Oude Tweede Kamerleden Eva Akerboom, Lammert van Raan, Eva van Esch en Frank Wassenberg

Nieuwe Tweede Kamerleden Esther Ouwehand, Ines Kostić en Christine Teunissen

Eerste Kamer

We hadden dit jaar 3 zetels in de Eerste Kamer: Niko Koffeman, Peter Nicolai en Ingrid Visseren-Hamakers. Als een wet in de Tweede Kamer is aangenomen, is de Eerste Kamer de volgende plek waar de wet wordt behandeld. In de Eerste Kamer kan een wet niet meer gewijzigd worden, alleen aangenomen of verworpen. Ook in 2023 heeft de Partij voor de Dieren in de Eerste Kamer invloed uitgeoefend op het politieke debat.

Zo diende onze Eerste Kamerfractie een voorstel in tegen de limonadetaks voor plantaardige zuivelvervangers. Waar een meerderheid van de Tweede Kamer havermelk hetzelfde als cola vindt, werd ons voorstel in de Eerste Kamer wél aangenomen. Het valt op geen enkele wijze uit te leggen dat plantaardige ongezoete zuivelvervangers, zoals havermelk, onderworpen worden aan een zogenaamde limonadetaks (suikertaks). Terwijl gezoete chocolademelk niet belast wordt onder deze maatregel. Dat is lijnrecht in strijd met het beleidsvoornemen om mensen te stimuleren gezondere producten te kopen.

Dit jaar nam er een levensgroot konijn deel aan Prinsjesdag om aandacht te vragen voor het vergeten welzijn van dieren in de Miljoenennota. Het konijn symboliseert de problemen in de relatie tussen mens en dier, en de manier waarop ze worden gehouden. Of het nu in de bio-industrie is, als proefdier, huisdier, of voor hun vacht. Het konijn lijdt. Net als alle andere dieren die lijden in verschillende sectoren. Het roept op tot een andere focus in de Miljoenennota, met meer aandacht voor zorg voor arme en kwetsbare mensen, dieren en natuur. Het konijn fungeert als moreel kompas, dat pleit voor meer compassie in ons land.

Eerste Kamerleden Niko Koffeman, Ingrid Visseren-Hamakers en Peter Nicolai

Provinciale Staten

Tijdens de Provinciale Statenverkiezingen van dit jaar is ons zetelaantal in de provincies weer gegroeid. We kregen er 1 zetel bij in Groningen, Drenthe, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland. Ook in de provincies zijn er weer vele successen voor dieren, natuur en milieu bereikt. We lichten hier een paar van uit.

Het voorstel 'Ook onze transitie' van de Partij voor de Dieren Utrecht is aangenomen, waardoor dierenwelzijn nu een integraal onderdeel is van alle plannen binnen het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Dierenwelzijn ontbrak nog in deze plannen en de PvdD-fractie sprak hun bezorgdheid uit en benadrukte de noodzaak voor de provincie om meer verantwoordelijkheid te nemen voor dierenwelzijn.

In Gelderland is biomassa definitief geschrapt uit het investeringsfonds voor duurzame energie. Het voorstel van de PvdD tijdens de bespreking van het Innovatie en Energiefonds Gelderland - Duurzame Energie kreeg brede steun. Er werd meteen toegezegd dat houtige biomassa niet langer wordt gefaciliteerd. Het beleid van de provincie stond al op het punt te veranderen, dus ons voorstel kwam op het juiste moment.

In Limburg is een voorstel van de PvdD aangenomen voor noodopvang voor in het wild levende dieren. Het voorstel benadrukt de stijgende kosten voor deze noodhulp en de toegenomen complexiteit ervan. Het voorstel verzoekt de provincie om voor de subsidieregeling in 2024 te onderzoeken of de huidige subsidiebedragen toereikend zijn en, indien nodig, een voorstel voor budgetaanpassing voor te leggen vóór het einde van 2023.

Gemeenteraden

Dit jaar is er een 5e wethouder voor de Partij voor de Dieren bijgekomen. Sinds oktober 2023 is Robert Barker wethouder buitenruimte, dierenwelzijn en milieu in de gemeente Den Haag.

Groot nieuws kwam dit jaar vanuit de gemeente Groningen. PvdD-wethouder Kirsten de Wrede stelde een verbod in op het afschieten van dieren op grond die in bezit is van de gemeente. De jacht voor het plezier was daar al verboden en daar komt nu de jacht voor beheer en schadebestrijding bij.

Amersfoort werd de eerste Nederlandse gemeente waar vanaf januari 2024 het gebruik van weerhaken door hengelaars verboden wordt. Het verbod komt voort uit dierenwelzijnsafspraken. Weerhaken veroorzaken extra dierenleed en dit verbod is daarom een belangrijke stap om Amersfoortse wateren diervriendelijker te maken. Naast het weerhaakverbod komt er ook een verbod op loodhoudende gewichten van meer dan 15 gram, hengelgebieden worden niet uitgebreid en er is toestemming nodig voor hengel-evenementen met meer dan 50 deelnemers.

Als eerste grote stad van Nederland doet Utrecht de vuurkorf in de ban. Een initiatiefvoorstel van de PvdD en GroenLinks werd aangenomen in de gemeenteraad. Houtrook heeft negatieve gevolgen voor de luchtkwaliteit en is schadelijk voor de gezondheid. Het verbod gaat op 1 januari 2025 in.

Waterschappen

Sinds dit jaar is de Partij voor de Dieren in 16 van de 21 waterschappen vertegenwoordigd met in totaal 37 volksvertegenwoordigers. In 2 waterschappen: Stichtse Rijnlanden en Amstel, Gooi en Vecht besturen we sinds dit jaar mee. Jennifer Bloemberg-Issa is lid van het Dagelijks Bestuur van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht. In Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden is Willem van der Steeg lid van het Dagelijks Bestuur.

De Partij voor de Dieren is meteen opgevallen in de waterschappen want op Nationale Kraanwaterdag, 27 september 2023, stelde de PvdD vragen aan het college in alle 16 waterschappen waar we vertegenwoordigd zijn, en in de fracties in provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland, Flevoland, Brabant en Limburg. De vragen gaan over de waterkwaliteit, het behalen van Europese richtlijnen en het recente advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) over de Kaderrichtlijn Water (KRW).

De Partij voor de Dieren zet zich al langere tijd in voor de bescherming van het watermilieu en de kwaliteit van drinkwater. Nu deden ze dat gezamenlijk met alle waterschappen en een aantal provincies. Het doel van de vragen is helderheid te krijgen over de inspanningen van waterschappen om de waterkwaliteit te verbeteren en te voldoen aan Europese richtlijnen, zoals de KRW, en hoe ze die richtlijnen willen behalen.

Europees Parlement

Op initiatief van PvdD-Europarlementariër Anja Hazekamp, riep het Europees Parlement de Europese Commissie op om maatregelen te nemen tegen dierenleed in de kledingindustrie. Met specifieke aandacht voor dierenwelzijn en het uitbannen van dieronvriendelijke praktijken. Ook moet de EU druk uitoefenen op landen met problematische arbeidsomstandigheden.

De zomer van 2023 brengt goed nieuws voor walvissen, want IJsland kondigde aan te stoppen met de walvisjacht. De gebruikelijke jachtperiode tussen juni en september heeft dit jaar niet plaatsgevonden. Ook zullen in de toekomst waarschijnlijk geen jachtvergunningen meer worden uitgeven vanwege het ernstige dierenleed bij de jacht op walvissen. Dit besluit komt na een resolutie van het Europees Parlement, op initiatief van de Partij voor de Dieren. Hierin werd IJsland opgeroepen om de walvisjacht voorgoed te staken.

PvdD-Europarlementariër Anja Hazekamp

Tot slot

2023 was het jaar waarin we in 16 waterschappen verkozen werden. We meer zetels behaalden in een aantal provincies. Het is ook het jaar dat we voor het eerst zetels verloren. In de Tweede Kamer gingen we van 6 naar 3 zetels, maar daarentegen groeiden we wel door. We hebben bijna 30.000 leden die ons allemaal steunen in de strijd voor een leefbare Aarde voor ál het leven. Onze strijd voor dieren, mensen, natuur, milieu en klimaat zetten we onverminderd voort. Dit doen we natuurlijk samen met de inzet en de betrokkenheid van onze afdelingsbesturen, werkgroepen, medewerkers, volksvertegenwoordigers en honderden actieve leden.

